

Kohtuasi C-511/18

Eelotsusetaotlus

Saabumise kuupäev:

3. august 2018

Eelotsusetaotluse esitanud kohus:

Conseil d'État (Prantsusmaa)

Eelotsusetaotluse kuupäev:

26. juuli 2018

Kaebajad:

La Quadrature du Net

French Data Network

Fédération des fournisseurs d'accès à Internet associatifs

Igwan.net

Vastustajad:

Premier ministre

Garde des Sceaux, Ministre de la Justice

Ministre de l'Intérieur

Ministre des Armées

[...] Conseil d'État (Prantsusmaa kõrgema halduskohtuna tegutsev riiginõukogu)

[...] (Õigusemõistmise osakond, 10. ja 9. koja vaheline erikogu)

[...]

1° Registreerimisnumbri 394922 all Conseil d'État (Prantsusmaa kõrgeima halduskohtuna tegutsev riiginõukogu) kohtuvaidluste kantseleis 30. novembril 2015, 29. veebruaril 2016 ja 6. mail 2016, 13. novembril 2017 ja 10. juulil 2018

registreeritud kokkuvõtlikus hagiavalduses, hagiavalduse täienduses ning kolmes muus menetluskohas paluvad Quadrature du Net, French Data Network ja Fédération des fournisseurs d'accès à internet associatifs Conseil d'État'i (Prantsusmaa kõrgeima halduskohtuna tegutsev riiginõukogu):

1°) tühistada 28. septembri 2015. aasta dekreet nr 2015-1185, mis käsitleb luureteenistusi (décret n° 2015-1185 du 28 septembre 2015 portant désignation des services spécialisés de renseignement), kuna see on antud pädevust ületades;

2°) teise võimalusena esitada Euroopa Liidu Kohtule mitu eelotsuse küsimust;

3°) [...].

Nad väidavad, et:

- [...] [formaalset õiguspärasust puudutav väide, mille eelotsusetaotluse esitanud kohus tagasi lükkas];
- vaidlustatud dekree di õiguslikuks aluseks olevad seadusesätted rikuvad Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni artiklitega 8 ja 13 tagatud õigust eraelu puutumatusele ja õigust tõhusale õiguskaitsevahendile ning seega puudub dekreedil õiguslik alus;
- vaidlustatud dekree di õiguslikuks aluseks olevad seadusesätted rikuvad Euroopa Liidu põhiõiguste harta artiklitega 7, 8 ja 47 tagatud õigust eraelu puutumatusele, õigust isikuandmete kaitsele ja õigust tõhusale õiguskaitsevahendile ning seega puudub dekreedil õiguslik alus; [lk 2]
- vaidlustatud dekree di õiguslikuks aluseks olev sisejulgeolekuseadustiku (code de la sécurité intérieure) artikkel L. 851-3 on vastuolus 8. juuni 2000. aasta direktiiviga 2000/31/EÜ ning seega puudub dekreedil õiguslik alus;
- tuleb lugeda, et vaidlustatud dekreedil puudub õiguslik alus, kuna karistusseadustiku (code pénal) artikkel 323-8 on vastuolus 23. novembri 2001. aasta küberkuritegevuse konventsiooni artiklitega 6 ja 32 ning Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni artiklitega 8 ja 13, samuti viimatinimetatud konventsiooni 1. lisaprotokolli sätetega, ning seega puudub dekreedil õiguslik alus.

Kahes vastustaja vastuses, mis on registreeritud 26. aprillil ja 4. juulil 2016, palub Ministre de la Défense (kaitseminister) kaebuse rahuldamata jätta. Ta leiab, et kaebuses esitatud väited ei ole põhjendatud.

Kolmes vastustaja vastuses, mis on registreeritud 27. juunil 2016 ning 26. ja 28. juunil 2018, palub Premier ministre (Prantsusmaa peaminister) kaebuse rahuldamata jätta. Ta leiab, et kaebuses esitatud väited ei ole põhjendatud.

2° Registreerimisnumbri 394925 all Conseil d'État (Prantsusmaa kõrgeima halduskohtuna tegutsev riiginõukogu) kohtuvaidluste kantseleis 30. novembril 2015, 29. veebruaril 2016 ja 6. mail 2016, 13. novembril 2017 ja 10. juulil 2018 registreeritud kokkuvõtlikus hagiavalduses, hagiavalduse täienduses ning kolmes muus menetlusdokumendis paluvad Quadrature du Net, French Data Network ja Fédération des fournisseurs d'accès à internet associatifs Conseil d'État'l (Prantsusmaa kõrgeima halduskohtuna tegutsev riiginõukogu):

1°) tühistada 1. oktoobri 2015. aasta dekreet nr 2015-1211, mis käsitleb lubade alusel tehtavate teabe kogumise toimingute ja riigi julgeoleku huvides teabe kogumise vaidlustamist (décret n° 2015-1211 du 1er octobre 2015 relatif au contentieux de la mise en œuvre des techniques de renseignement soumises à autorisation et des fichiers intéressant la sûreté de l'État), kuna see on antud pädevust ületades;

2°) teise võimalusena esitada Euroopa Liidu Kohtule mitu eelotsuse küsimust;

3°) [...].

Nad väidavad, et:

– [...];

– vaidlustatud dekreeði õiguslikuks aluseks olevad seadusesätted rikuvad Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni artiklitega 8 ja 13 tagatud õigust eraelu puutumatusele ja õigust tõhusale õiguskaitsevahendile ning seega puudub dekreedil õiguslik alus;

– vaidlustatud dekreeði õiguslikuks aluseks olevad seadusesätted rikuvad Euroopa Liidu põhiõiguste harta artiklitega 7, 8 ja 47 tagatud õigust eraelu puutumatusele, õigust isikuandmete kaitsele ja õigust tõhusale õiguskaitsevahendile ning seega puudub dekreedil õiguslik alus;

– vaidlustatud dekreeði õiguslikuks aluseks olev sisejulgeolekuseadustiku artikkel L. 851-3 on vastuolus 8. juuni 2000. aasta direktiiviga 2000/31/EÜ ning seega puudub dekreedil õiguslik alus. **[lk 3]**

Vastustaja vastuses, mis on registreeritud 13. juunil 2016, palub Garde des Sceaux, Ministre de la Justice (justiitsminister) kaebuse rahuldamata jätta. Ta leiab, et kaebus on vastuvõetamatu, kuna isikute ühendused ei ole ära näidanud oma põhjendatud huvi kaebuse esitamiseks ning igal juhul ei ole kaebuses esitatud väited põhjendatud.

Kolmes vastustaja vastuses, mis on registreeritud 27. juunil 2016 ning 26. ja 28. juunil 2018, palub peaminister kaebuse rahuldamata jätta. Ta leiab, et kaebuses esitatud väited ei ole põhjendatud.

3° Registreerimisnumbri 397844 all Conseil d'État (Prantsusmaa kõrgeima halduskohtuna tegutsev riiginõukogu) kohtuvaidluste kantseleis 11. märtsil 2016, 6. mail 2016 ja 13. novembril 2017 ning 10. juulil 2018 registreeritud kokkuvõtlikus hagiavalduses, hagiavalduse täienduses ning kahes muus menetlusedokumentis palub ühendus Igwan.net Conseil d'État'l (Prantsusmaa kõrgeima halduskohtuna tegutsev riiginõukogu):

1°) tühistada sisejulgeolekuseadustiku artikli L.811-4 alusel vastu võetud 11. detsembri 2015. aasta dekreet nr 2015-1639, mis käsitleb luureteenistuste hulka mitte kuuluvaid asutusi, kellel on õigus teha sisejulgeolekuseadustiku VIII raamatu V jaotises nimetatud toiminguid (décret n° 2015-1639 du 11 décembre 2015 relatif à la désignation des services autres que les services spécialisés de renseignement, autorisés à recourir aux techniques mentionnées au titre V du livre VIII du code de la sécurité intérieure, pris en application de l'article L. 811-4 du code de la sécurité intérieure), kuna see on antud pädevust ületades;

2°) teise võimalusena esitada Euroopa Liidu Kohtule mitu eelotsuse küsimust;

3°) [...].

Nad väidavad, et:

– [...];

– vaidlustatud dekreeidi õiguslikuks aluseks olevad seadusesätted rikuvad Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni artiklitega 8 ja 13 tagatud õigust eraelu puutumatusele ja õigust tõhusale õiguskaitsevahendile ning seega puudub dekreedil õiguslik alus;

– vaidlustatud dekreeidi õiguslikuks aluseks olevad seadusesätted rikuvad Euroopa Liidu põhiõiguste harta artiklitega 7, 8 ja 47 tagatud õigust eraelu puutumatusele, õigust isikuandmete kaitsele ja õigust tõhusale õiguskaitsevahendile ning seega puudub dekreedil õiguslik alus;

– vaidlustatud dekreeidi õiguslikuks aluseks olev sisejulgeolekuseadustiku artikkel L. 851-3 on vastuolus 8. juuni 2000. aasta direktiiviga 2000/31/EÜ ning seega puudub dekreedil õiguslik alus.

Kahes vastustaja vastuses, mis on registreeritud 28. juunil 2016 ja 26. juunil 2018, palub Ministre de l'Intérieur (siseminister) kaebuse rahuldamata jätta. Ta leiab, et kaebus on vastuvõetamatu, kuna kaebuse esitanud ühendus ei ole ära näidanud oma põhjendatud huvi kaebuse esitamiseks ning teise võimalusena, et kaebuses esitatud väited ei ole põhjendatud. **[lk 4]**

Kolmes vastustaja vastuses, mis on registreeritud 5. juulil 2016 ning 26. ja 28. juunil 2018, palub peaminister kaebuse rahuldamata jätta. Ta leiab, et kaebuses esitatud väited ei ole põhjendatud.

4° Registreerimisnumbri 397851 all Conseil d'État (Prantsusmaa kõrgeima halduskohtuna tegutsev riiginõukogu) kohtuvaidluste kantseleis 11. märtsil 2016, 19. mail 2016, 24. novembril 2017 ja 10. juulil 2018 registreeritud kokkuvõtlikus hagiavalduses, hagiavalduse täienduses ning kahes muus menetlusedokumentis paluvad Quadrature du Net, French Data Network ja Fédération des fournisseurs d'accès à internet associatifs Conseil d'État'l (Prantsusmaa kõrgeima halduskohtuna tegutsev riiginõukogu):

1°) tühistada 29. jaanuari 2016. aasta dekreet nr 2016-67, mis käsitleb teabe kogumise toiminguid;

2°) teise võimalusena esitada Euroopa Liidu Kohtule mitu eelotsuse küsimust;

3°) [...].

Nad väidavad, et:

- [...];
- Conseil constitutionnel (konstitutsioonikohus, Prantsusmaa) on vaidlustatud dekreeidi aluseks olevad seadusesätted põhiseadusega vastuolus olevaks tunnistanud ning seega puudub dekreedil õiguslik alus;
- vaidlustatud dekreeidi õiguslikuks aluseks olevad seadusesätted rikuvad Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni artiklitega 8 ja 13 tagatud õigust eraelu puutumatusele ja õigust tõhusale õiguskaitsevahendile ning seega puudub dekreedil õiguslik alus;
- vaidlustatud dekreeidi õiguslikuks aluseks olevad seadusesätted rikuvad Euroopa Liidu põhiõiguste harta artiklitega 7, 8 ja 47 tagatud õigust eraelu puutumatusele, õigust isikuandmete kaitsele ja õigust tõhusale õiguskaitsevahendile ning seega puudub dekreedil õiguslik alus;
- vaidlustatud dekreeidi õiguslikuks aluseks olev sisejulgeolekuseadustiku artikkel L. 851-3 on vastuolus 8. juuni 2000. aasta direktiiviga 2000/31/EÜ ning seega puudub dekreedil õiguslik alus;
- vaidlustatud dekreet on vastuolus sisejulgeolekuseadustiku artiklitega L. 851-1 kuni L. 851-3, mille rakendamiseks see eeskätt vastu võeti, laiendades koguda lubatud ühendusandmete loetelu.

Vastustaja vastuses, mis on registreeritud 26. juunil 2018, palub siseminister kaebuse rahuldamata jätta. Ta leiab, et kaebuses esitatud väited ei ole põhjendatud.

Kolmes vastustaja vastuses, mis on registreeritud 4. juulil 2016 ning 26. ja 28. juunil 2018, palub peaminister kaebuse rahuldamata jätta. Ta leiab, et kaebuses esitatud väited ei ole põhjendatud. [lk 5]

Võttes arvesse:

- põhiseadust, eriti selle preambulit ja artikleid 61-1 ja 62;
- Euroopa Liidu lepingut;
- Euroopa Liidu toimimise lepingut;
- Euroopa Liidu põhiõiguste hartat;
- Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni;
- 23. novembri 2001. aasta küberkuritegevuse konventsiooni;
- Euroopa Parlamendi ja nõukogu 8. juuni 2000. aasta direktiivi 2000/31/EÜ;
- Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. juuli 2002. aasta direktiivi 2002/58/EÜ;
- sisejulgeolekuseadustikku, eriti selle VIII raamatut;
- Conseil constitutionnel'i (konstitutsioonikohus, Prantsusmaa) 21. oktoobri 2016. aasta otsust nr 2016-590 QPC;
- halduskohtumenetluse seadustikku (code de justice administrative);

[...];

Pidades silmas järgnevat:

1. Kolme kaebusega paluvad Quadrature du Net, French Data Network ja Fédération des fournisseurs d'accès à internet associatifs tühistada pädevuse ületamise tõttu järgmised dekreedid: registreerimisnumbri 394922 all 28. septembri 2015. aasta dekreet, mis käsitleb luureteenistusi, registreerimisnumbri 394925 all 1. oktoobri 2015. aasta dekreet, mis käsitleb lubade alusel tehtavate teabe kogumise toimingute ja riigi julgeoleku huvides teabe kogumise vaidlustamist ja registreerimisnumbri 397851 all 29. jaanuari 2016. aasta dekreet, mis käsitleb teabe kogumise toiminguid. Ühendus Igwan.net palub registreerimisnumbri 397844 all tühistada sisejulgeolekuseadustiku artikli L. 811-4 alusel vastu võetud 11. detsembri 2015. aasta dekree di, mis käsitleb luureteenistuste hulka mitte kuuluvaid asutusi, kellel on õigus teha sisejulgeolekuseadustiku VIII raamatu V jaotises nimetatud toiminguid. Nende kaebuste pinnalt tekivad ühesugused küsimused. Kaebused tuleb ühise kohtuotsuse tegemiseks liita ühte menetlusse.

Formaalset õiguspärasust puudutavad väited:

2. [...] **[lk 6]** [...] [eelotsusetaotluse esitanud kohus lükkab need väited tagasi] [...]

Materiaalset õiguspärasust puudutavad väited:

Väide, mis puudutab seda, et 29. jaanuari 2016. aasta dekreet, mis käsitleb teabe kogumise toiminguid, on vastuolus sisejulgeolekuseadustiku artikliga L. 851-1:

3. [...] [eelotsusetaotluse esitanud kohus lükkab selle väite tagasi] [...]

Väited, mis puudutavad õigusvastaste normide kohaldamata jätmist:

4. kaebajad põhjendavad oma nõudeid väidetega, et kõik sisejulgeolekuseadustiku VIII raamatu sätted, halduskohtumenetluse seadustiku VII raamatu VU jaotise peatüki IIIa sätted ja karistusseadustiku artikli 323-8 sätted tuleb õigusvastasuse tõttu kohaldamata jätta.

Väide, mis puudutab sisejulgeolekuseadustiku artikli L. 811-5 põhiseadusvastasust:

5. [...] **[lk 7]** [...]. [eelotsusetaotluse esitanud kohus leiab, et sisejulgeolekuseadustiku artikli L.811-5 põhiseadusvastaseks tunnistamine (Conseil constitutionnel'i (konstitutsioonikohus, Prantsusmaa) 21. oktoobri 2016. aasta otsusega) käesolevate kaebuste lahendust ei mõjuta]

Väide, mis puudutab karistusseadustiku artikli 323-8 vastuolu rahvusvahelise lepinguga:

6. [...] [eelotsusetaotluse esitanud kohus lükkab selle väite tagasi]

Väited, mis puudutavad Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni rikkumist:

7. Esiteks leiavad kaebuse esitanud ühendused, et vaidlustatud dekreedid on vastu võetud selliste seadusesätete alusel või selliste seadusesätete rakendamiseks, mis rikuvad Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni artikliga 13 tagatud õigust tõhusale õiguskaitsevahendile, kuna need piiravad lubamatult teabe kogumise toimingute tegemisega seotud kohtuasjades kaabeõigust, kaitseõigusi ja kohtumenetluse võistlevuse põhimõtet.

8. Sisejulgeolekuseadustiku artiklites L.841-1 ja L.841-2 on sätestatud, millistel tingimustel on Conseil d'État (Prantsusmaa kõrgeima halduskohtuna tegutsev riiginõukogu) pädev lahendada lubade alusel toimuvate teabe kogumise toimingute peale esitatud kaebusi. Conseil d'État' poole võib pöörduda igaüks, kes soovib veenduda, et õigusvastaseid teabe kogumise toiminguid tehtud ei ole ning kes tõendab, et on eelnevalt pöördunud sama seadustiku artikli L.833-4 alusel riikliku teabe kogumise toimingute järelevalvekomisjoni (Commission nationale de contrôle des techniques de renseignement) poole, samuti selle komisjoni president või kolm komisjoni liiget, juhul kui peaminister ei ole võtnud komisjoni arvamuses või ettepanekus nimetatud meetmeid või kui võetud meetmeid peetakse ebapiisavateks. Mis puudutab rahvusvahelise elektroonilise

side jälgimise meetmeid, mis on reguleeritud sisejulgeolekuseadustiku VIII raamatu V jaotise IV peatükis, siis ei saa isik, kes leiab, et tema suhtes on selliseid jälgimistoiminguid tehtud, nende toimingute õiguspärasuse [lk 8] kontrollimiseks otse kohtusse pöörduda, küll aga saab ta sama seadustiku artikli L. 854-9 alusel esitada sellekohase kaebuse riiklikule teabe kogumise toimingute järelevalvekomisjonile. Samas artiklis on sätestatud, et kui komisjon tuvastab kas omal algatusel või esitatud kaebuse alusel rikkumise, esitab ta peaministrile soovitusel rikkumine lõpetada ja vajaduse korral kogutud andmed hävitada. Ta võib pöörduda ka Conseil d'État' poole.

9. Saanud kaebuse, milles palutakse kontrollida, et kaebuse esitaja või asjasse puutuva isiku suhtes ei ole tehtud õigusvastaseid teabe kogumise toiminguid, peab halduskohtumenetluse seadustiku artikli L. 773-2 alusel moodustatud kohtu erikoosseis talle esitatud andmete põhjal ja ilma võistlevat kohtumenetlust läbi viimata kontrollima, kas kaebuse esitaja suhtes on mõni selline toiming tehtud. Kui see nii on, peab ta hindama, kas see toiming tehti sisejulgeolekuseadustiku VIII raamatu sätteid järgides. Kui ilmneb, et kaebuse esitaja suhtes ühtki teabe kogumise toimingut tehtud ei ole, või et need on tehtud õiguspäraselt, teatab kohtukoosseis kaebajale muid täpsustusi esitamata, et ta on vastava kontrolli läbi viinud ning et ühtki rikkumist toime pandud ei ole. Juhul kui näib, et teabe kogumise toiming on tehtud õigusvastaselt, teatab ta sellest kaebuse esitajale, avaldamata mistahes riigisaladusega kaitstud teavet. Sellisel juhul teeb kohtu erikoosseis eraldi otsuse, mille adressaatideks on üksnes pädev asutus ja riiklik teabe kogumise toimingute järelevalvekomisjon, ja millega ta vajaduse korral tühistab loa ja kohustab hävitama õigusvastaselt kogutud teabe.

10. Halduskohtumenetluse seadustiku vaidlustatud sätetest tulenev kohtumenetluse võistlevuse piirang, mille ainus eesmärk on võimaldada kohtul tutvuda riigisaladusega kaitstud teabega, mida salastatusest tulenevalt ei saa kaebuse esitajale avaldada, võimaldab kohtu erikoosseisul, kes kuulab pooled ära, teha otsuse kõigist asjaga seotud asjaoludest teadlikuna. Kohtu erikoosseisu teostatava kohtuliku kontrolli tõhususe tagavad talle kaebuste lahendamisel antud volitused märkida omal algatusel ära kõik tema poolt tuvastatud rikkumised ning teha haldusasutusele ettekirjutusi võtta kõik vajalikud meetmed tuvastatud rikkumiste heastamiseks.

11. Sellest järeldub, et ei kohtu erikoosseisu poole pöördumise ega temapoolse kohtuliku kontrolli teostamise tingimused ei riku, vastupidiselt väidetule, tema poole pöörduvate isikute õigust tõhusale õiguskaitsevahendile, mis on iseäranis tagatud Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni artikliga 13.

12. Teiseks leiavad kaebused esitanud ühendused, et vaidlustatud dekreedid on võetud vastu selliste seadusesätete alusel või nende rakendamiseks, mis rikuvad iseäranis Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni artikliga 8 tagatud õigust eraelu puutumatusele, kuna asjasse puutuvaid isikuid ei teavitata jälgimistoimingutest pärast nende lõpetamist.

13. Pidades silmas esiteks pädevust, mis on riiklikul teabe kogumise toimingute järelevalvekomisjonil, mis on sõltumatu haldusasutus, mille ülesanne on kohtulikule kontrollile alludes kontrollida, et Prantsusmaa territooriumil tehtavad teabe kogumise toimingud oleksid kooskõlas sisejulgeolekuseadustiku [lk 9] sätetest tulenevate nõuetega, ning teiseks tõhusat õiguskaitsevahendit, mis seisneb võimaluses pöörduda eelmistes punktides kirjeldatud tingimustel kaebusega Conseil d'État' (Prantsusmaa kõrgeima halduskohtuna tegutsev riiginõukogu) erikoosseisu poole, ei kujuta endast eraelu puutumatuse õiguse ülemäärast piirangut asjaolu, et vaidlustatud seadusesätted ei näe ette, et asjasse puutuvat isikut teavitatakse tema suhtes tehtud jälgimistoimingutest pärast seda, kui need toimingud on lõpetatud.

14. Eeltoodust tuleneb, et väited, mis puudutavad vaidlustatud seadusesätete väidetavat vastuolu Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni artiklitega 8 ja 13, tuleb igal juhul tagasi lükata.

Väide, mis puudutab vastuolu 8. juuni 2000. aasta direktiiviga:

15. Sisejulgeolekuseadustiku artikli L. 851-3 sätted võimaldavad panna elektroonilise sideteenuse pakkujatele ja tehniliste teenuste pakkujatele kohustuse „rakendada oma võrkudes automatiseeritud andmetöötlusmeetmeid selleks, et tuvastada loas täpsustatud parameetrite alusel sideühendused, millest võib ilmned a terrorismioht“. See seisneb üksnes piiratud aja jooksul kõigi nende isikute poolt töödeldavate ühendusandmete hulgast nende andmete kogumises, millel võib olla seos selliste raskete õigusrikkumistega. Neil asjaoludel ei ole need sätted, millega ei panda üldist aktiivse jälgimise kohustust, vastuolus Euroopa Parlamendi ja nõukogu 8. juuni 2000. aasta direktiivi 2000/31/EÜ infoühiskonna teenuste teatavate õiguslike aspektide, eriti elektroonilise kaubanduse kohta siseturul, artikliga 15, kus on selgelt sätestatud, et „Liikmesriigid ei kehtesta pelga edastamise teenuste osutajale üldist kohustust jälgida teavet, mida nad edastavad või talletavad, ega üldist kohustust otsida ebaseaduslikku tegevust näitavaid fakte ja asjaolusid“. Sellest järeldub, et 8. juuni 2000. aasta direktiivi rikkumist puudutav väide tuleb igal juhul tagasi lükata.

Väited, mis puudutavad 12. juuli 2002. aasta direktiivi ja Euroopa Liidu põhiõiguste harta rikkumist:

16. Esiteks on Euroopa Liidu lepingu artiklis 4 sätestatud, et liit „austab riigi põhifunktsioone, sealhulgas riigi territoriaalse terviklikkuse tagamist, avaliku korra säilitamist ja riigi julgeoleku kaitsmist. Eelkõige riigi julgeolek jääb iga liikmesriigi ainuvastutusse“. Euroopa Liidu põhiõiguste harta artiklis 51 on sätestatud: „1. Harta sätted on subsidiaarsuse põhimõtet arvesse võttes ette nähtud liidu institutsioonidele, organitele ja asutustele ning liikmesriikidele üksnes liidu õiguse kohaldamise korral. [...] 2. Harta ei laienda liidu õiguse reguleerimisala kaugemale senisest pädevusest, ei lisa liidule uusi pädevusvaldkondi ja ülesandeid ega muuda aluslepingute teistes osades määratletud pädevust ja ülesandeid“. Artiklis 54 on sätestatud: „Harta sätteid ei

või tõlgendada nii, nagu õigustaksid need tegevust või toimingut, mille eesmärk on mõne hartaga tunnustatud õiguse või vabaduse tühistamine [...]“.

17. Teiseks, Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. juuli 2002. aasta direktiiv 2002/58/EÜ, milles käsitletakse isikuandmete töötlemist ja eraelu puutumatuse kaitset **[lk 10]** elektroonilise side sektoris, mis on vatu võetud Euroopa Ühenduse asutamislepingu lepingu artikli 95 (millest sai hiljem Euroopa Liidu toimimise lepingu artikkel 114) alusel, lähtub soovist lähendada liikmesriikide õigusakte siseturu loomise ja selle toimimise võimaldamise eesmärgil. Seda direktiivi kohaldatakse, nagu artikli 3 lõikes 1 sätestatud, „*isikuandmete töötlemise suhtes, mis toimub seoses üldkasutatavate elektrooniliste sideteenuste osutamisega ühenduse üldkasutatavates sidevõrkudes*“. Artikli 1 lõikes 3 on aga märgitud, et seda „*ei kohaldata tegevuse suhtes, mis jääb väljapoole Euroopa Ühenduse asutamislepingu reguleerimisala, [...] ja igal juhul sellise tegevuse suhtes, mis on seotud avaliku korra, riigikaitse, riigi julgeoleku (kaasa arvatud riigi majanduslik heaolu, kui tegevus on seotud riigi julgeolekuga) ja riigi sunnijõuga kriminaalõiguse valdkonnas*“. Lisaks on direktiivi artiklis 15 sätestatud: „*Liikmesriigid võivad võtta seadusandlikke meetmeid, millega piiratakse käesoleva direktiivi artiklites 5 ja 6, artikli 8 lõigetes 1, 2, 3 ja 4 ning artiklis 9 sätestatud õiguste ja kohustuste ulatust, kui selline piiramine on vajalik, otstarbekas ja proportsionaalne abinõu selleks, et kaitsta direktiivi 95/46/EÜ artikli 13 lõikes 1 nimetatud riiklikku julgeolekut (s.t riigi julgeolekut), riigikaitset, avalikku korda, kriminaalkuritegude või elektroonilise sidesüsteemi volitamata kasutamise ennetamist, uurimist, avastamist ja kohtus menetlemist. Selleks võivad liikmesriigid muu hulgas võtta seadusandlikke meetmeid, millega nähakse ette andmete säilitamine piiratud aja jooksul käesolevas lõikes sätestatud põhjustel. Kõik käesolevas lõikes osutatud meetmed on kooskõlas ühenduse õiguse üldpõhimõtetega, kaasa arvatud Euroopa Liidu lepingu artikli 6 lõigetes 1 ja 2 osutatud põhimõtetega*“. Liikmesriikidel on niisiis lubatud riigi julgeoleku tagamise või kuritegude vastase võitluse eesmärgil sätestada erandeid iseäranis selle direktiivi artikli 5 lõikest 1 tulenevatest isikuandmete konfidentsiaalsuse ja nendega seotud liiklusandmete konfidentsiaalsuse tagamise kohustusest.

12. juuli 2002. aasta direktiivi artikli 15 lõike 1 kohaldamisala:

18. Nagu Euroopa Liidu Kohus 21. detsembri 2016. aasta kohtuotsuses *Tele2 Sverige AB vs. Post-och telestyrelsen ja Secretary of State for the Home Department vs. Tom Watson jt* (C-203/15 ja C-698/15) leidis, tuleneb 12. juuli 2002. aasta direktiivi eelviidatud sätetest, et seda direktiivi tuleb „*käsitada nii, et see reguleerib [elektroonilise side teenuste pakkujate] tegevust*“. Sätted, millega pannakse neile teenuse pakkujatele selliseid kohustusi nagu kohustus säilitada üldiselt ja vahet tegemata oma abonentide ja kasutajate liiklusandmeid ja asukohaandmeid 12. juuli 2002. aasta direktiivi artikli 15 lõikes 1 sätestatud eesmärkidel, mille hulka kuuluvad riigi julgeoleku kaitse, riigikaitse ja avaliku korra tagamine, kuuluvad niisiis selle direktiivi kohaldamisalasse, kuivõrd need reguleerivad, nagu Euroopa Kohus leidis, nende teenuste pakkujate tegevust. Lisaks sellele, nagu Euroopa Kohus samuti leidis, tuleneb asjaolust, et sellised

kohustused pannakse üksnes eesmärgiga võimaldada liikmesriigi pädevatel asutustel saada nende jaoks vajalikke isikuandmeid, et 12. juuli 2002. aasta direktiivi kohaldamisalasse kuuluvad ka nendele andmetele juurdepääsu andmist ja nende kasutamist reguleerivad liikmesriigi õigusnormid. Seevastu ei kuulu selle direktiivi kohaldamisalasse sellised liikmesriigi sätted, mis puudutavad riigi enda poolt vahetult tehtavaid teabe kogumise toiminguid ja mis ei reguleeri elektrooniliste sideteenuste pakkujate tegevust ega pane neile täiendavaid kohustusi. [lk 11]

19. Sisejulgeolekuseadustiku artiklis L. 851-1 on sätestatud: „Käesoleva raamatu II jaotise 1. peatükis sätestatud tingimustel võib anda loa koguda elektrooniliste sideteenuste pakkujate ning posti- ja elektroonilise side seadustiku (code des postes et des communications électroniques) artiklis L. 34-1 nimetatud isikutelt, samuti usaldust digitaalmajanduses käsitleva 21. juuni 2004. aasta seaduse nr 2004-575 (loi n° 2004-575 du 21 juin 2004 pour la confiance dans l'économie numérique) artikli 6 lõike I punktides 1 ja 2 nimetatud isikutelt nende võrgus või nende poolt elektroonilise side teenuste osutamisel töödeldud või säilitatud teavet ja dokumente, sealhulgas tehnilisi andmeid, mis seonduvad abonentnumbrite või elektrooniliste sideteenuste kasutamise tuvastamisega, teatud konkreetse isiku kõigi ühenduste või abonentnumbritega, kasutatud lõppseadme asukohaga ning konkreetse abonendi ühendustega, mis hõlmab väljaminevate ja sissetulevate kõnede nimekirja, kestust ja ühenduse kuupäeva [...]“. Sisejulgeolekuseadustiku artiklid L. 851-2 ja L. 851-4 reguleerivad sõltuvalt eesmärgist ja viisist asutustele reaajas juurdepääsu andmist selliselt säilitatud ühendusandmetele.

20. Pidades silmas seda, kuidas Euroopa Liidu Kohus tõlgendas 12. juuli 2002. aasta direktiivi artikli 15 lõike 1 kohaldamisala, tuleneb eeltoodust selgelt, et sellesse kohaldamisalasse kuuluvad nii sisejulgeolekuseadustiku eelviidatud artiklis L. 851-1 sätestatud andmete säilitamise kohustus kui seda õigustav haldusasutuste juurdepääs ühendusandmetele, sealhulgas reaajas, mis on sätestatud selle seadustiku artiklites L. 851-1, L. 851-2 ja L. 851-4. Samamoodi on see sisejulgeolekuseadustiku artikli L. 851-3 sätetega, mis ei pane teenuse pakkujatele ja asjasse puutuvatele isikutele andmete eelneva säilitamise kohustust, küll aga panevad neile kohustuse rakendada oma võrkudes automatiseeritud andmetöötlusmeetmeid, et tuvastada ühendused, millest võib ilmned a terrorismioht.

21. Seevastu tuleneb 12. juuli 2002. aasta direktiivist selgelt, et selle kohaldamisalasse ei kuulu sisejulgeolekuseadustiku artiklid L. 851-5 ja L. 851-6 ning VIII raamatu V jaotise peatükkide II, III ja IV sätted, kuivõrd need puudutavad vahetult riigi poolt tehtavaid teabe kogumise toiminguid ega reguleeri elektrooniliste sideteenuste osutajate tegevust, pannes neile täiendavaid kohustusi. Sestap ei saa neid sätteid käsitada sätetena, millega rakendatakse Euroopa Liidu õigust, ning seetõttu ei saa neid vaidlustada väidetega, mis puudutavad nende vastuolu 12. juuli 2002. aasta direktiiviga tõlgendatuna Euroopa Liidu põhiõiguste harta valguses.

Andmete üldiselt ja vahet tegemata säilitamise kohustus:

22. Euroopa Liidu Kohus leidis 21. detsembri 2016. aasta otsuses, et selle direktiivi artikli 15 lõiget 1 „tuleb harta artikleid 7, 8 ja 11 ning artikli 52 lõiget 1 arvesse võttes tõlgendada nii, et sellega on vastuolus liikmesriigi õigusnormid, mis näevad kuritegevuse vastu võitlemise eesmärgil ette kõiki elektroonilise side vahendeid puudutava kohustuse säilitada üldiselt ja vahet tegemata kõikide abonentide ja registreeritud kasutajate kõik liiklusandmed ja asukohaandmed“.

23. Esiteks on ilmne, et selline andmete ennetav ja vahet tegemata säilitamine võimaldab luureteenistustel saada juurdepääsu isiku poolt sõnumite edastamisega seotud andmetele enne, kui on tuvastatud põhjused arvata, et ta kujutab endast ohtu avalikule korrale, riigikaitsele või riigi julgeolekule. Olukorras [lk 12], mida iseloomustavad tõsised ja pidevad ohud riigi julgeolekule, mis seisnevad eeskätt terrorismiohus, on andmete selline säilitamine erakordselt tõhus lahendus võrreldes nende andmete kogumisega alles pärast seda, kui on tuvastatud, et kõnealune isik võib endast kujutada ohtu avalikule korrale, riigikaitsele või riigi julgeolekule.

24. Teiseks, nagu Euroopa Liidu Kohus oma 21. detsembri 2016. aasta otsuses välja tõi, siis kuna andmete selline säilitamine ei too kaasa sideseansside sisu avaldamist, ei kahjusta see harta artiklites 7 ja 8 nimetatud õiguste „põhisisu“. Lisaks on Euroopa Kohus hiljem oma 26. juuli 2017. aasta arvamuses 1/15 märkinud, et need õigused „ei ole siiski absoluutsed eelisõigused“ ning liidu üldisest huvist lähtuv eesmärk võib õigustada harta nende põhiõiguste riiveid, isegi kui need on rasked, olles märkinud, et „avaliku julgeoleku kaitse [aitab] kaasa ka teiste isikute õiguste ja vabaduste kaitsmisele“ ning et „harta artiklis 6 [on] ette nähtud, et igaljuhul on õigus mitte üksnes vabadusele, vaid ka turvalisusele“.

25. Neil asjaoludel tekib esimene liidu õiguse tõlgendamisega seotud probleem seoses küsimusega, kas seda lubava 12. juuli 2002. aasta direktiivi artikli 15 lõike 1 alusel teenuse pakkujatele pandud andmete üldise ja vahet tegemata säilitamise kohustust tuleks, pidades silmas eeskätt haldusasutustele ühendusandmetele juurdepääsu andmise ja nende andmete kasutamisega seonduvaid tagatise ja kontrollimehhanisme, mis on välja toodud punktides 7–13, vaadelda riivena, mis on põhjendatud Euroopa Liidu põhiõiguste harta artikliga 6 tagatud õigusega turvalisusele ja riigi julgeoleku kaitsmise vajadusega, mille eest vastutavad Euroopa Liidu lepingu artikli 4 kohaselt ainult liikmesriigid.

Muud kohustused, mis elektrooniliste sideteenuste osutajatele võidakse panna:

26. Sisejulgeolekuseadustiku artikli L. 851-2 sätted lubavad üksnes terrorismi tõkestamise eesmärgil koguda samadelt isikutelt artiklis L. 851-1 nimetatud teavet või dokumente. Nende andmete, mis puudutavad ühte või mitut konkreetset isikut, kelle puhul on eelnevalt tuvastatud, et nad võivad olla seotud terrorismiohuga, kogumine toimub reaajas. Samamoodi on see ka selle seadustiku artikli L. 851-4

sätete puhul, mis lubavad teenuse pakkujatel reaajas edastada üksnes lõppseadmete asukohta puudutavaid tehnilisi andmeid. Sellest tuleneb, et nende teabe kogumise toimingutega ei kaasne asjasse puutuvatele teenuse pakkujatele täiendavat kohustust säilitada andmeid lisaks nendele, mis on vajalik nende osutatavate teenuste eest arveldamise, osutatavate teenuste turustamise ja lisandväärtust omavate teenuste osutamise seisukohast. Lisaks, nagu punktis 15 märgitud, ei tulene sisejulgeolekuseadustiku artikli L. 851-3 sätetest andmete üldise ja vahet tegemata säilitamise kohustust.

27. Esiteks on ilmne, et reaajas toimuv juurdepääs ühendusandmetele võimaldab kõrge reaktsioonivõimekusega jälgida endast avalikule korrale vahetatut ohtu kujutada võivate isikute käitumist. Teiseks võimaldavad sisejulgeolekuseadustiku artiklis L. 851-3 sätestatud teabe kogumise toimingud selleks täpselt kindlaks määratud kriteeriumide alusel välja selgitada isikud, kelle käitumisest, iseäranis nende poolt kasutatavaid sideviise silmas pidades, võib ilmned terrorismioht. Olukorras, mida iseloomustavad tõsised ja pidevad ohud riigi julgeolekule [lk13], mis seisnevad eeskätt terrorismiohus, annavad sellised teabe kogumise toimingud ainulaadse võimaluse operatiivseks tegutsemiseks.

28. Teiseks, nagu Euroopa Liidu kohus oma 21. detsembri 2016. aasta otsuses välja tõi, ei kahjusta selline andmete säilitamine, kuna see ei too kaasa sideseansside sisu avaldamist, harta artiklites 7 ja 8 nimetatud õiguste „põhisisu“. Lisaks on Euroopa Kohus hiljem oma 26. juuli 2017. aasta arvamuses 1/15 märkinud, et need õigused „ei ole siiski absoluutsed eelisõigused“ ning liidu üldisest huvist lähtuv eesmärk võib õigustada harta nende põhiõiguste riiveid, isegi kui need on rasked, olles märkinud, et „avaliku julgeoleku kaitse [aitab] kaasa ka teiste isikute õiguste ja vabaduste kaitsmisele“ ning et „harta artiklis 6 [on] ette nähtud, et igaljuhul on õigus mitte üksnes vabadusele, vaid ka turvalisusele“.

29. Neil asjaoludel tekib teine Euroopa Liidu õiguse tõlgendamisega seotud probleem seoses küsimusega, kas 12. juuli 2002. aasta direktiivi tuleb Euroopa Liidu põhiõiguste hartat arvestades tõlgendada nii, et selle kohaselt on lubatud sellised avaliku korra kaitse, riigikaitse või riigi julgeolekuga seotud seadusandlikud meetmed nagu kindlaksmääratud isikute kohta liiklus- ja asukohaandmete kogumine reaajas, mis puudutavad küll elektrooniliste sideteenuste osutaja õigusi ja kohustusi, ent millega ei panda neile siiski spetsiaalset kohustust oma andmete säilitamiseks.

Liikmesriigi pädevate asutuste juurdepääs säilitatud andmetele:

30. Euroopa Liidu kohus leidis oma 21. detsembri 2016. aasta otsuses samuti, et 12. juuli 2002. aasta direktiivi artikli 15 lõiget 1 tuleb „tõlgendada nii, et sellega on vastuolus liikmesriigi õigusnormid, mis reguleerivad liiklusandmete ja asukohaandmete kaitset ja turvalisust ning eelkõige pädevate ametiasutuste juurdepääsu säilitatavatele andmetele, piiramata seda juurdepääsu kuritegevuse vastu võitlemise raames üksnes raske kuritegevuse vastu võitlemisega; nägemata

ette, et andmetele juurdepääsu saamise eeltingimuseks on kohtu või sõltumatu haldusasutuse eelnev kontroll; ning nõudmata, et kõnealuseid andmeid säilitataks liidu territooriumil“. Euroopa Kohus leidis sellega seoses, et „on oluline, et riigi pädevad ametiasutused, kellele on antud juurdepääs säilitatavatele andmetele, teavitaksid sellest asjasse puutuvaid isikuid kohaldatavate riigisiseste menetluste raames alates hetkest, kui see teavitamine ei saa enam kahjustada nende ametiasutuste läbiviidavat menetlust. Selline teavitamine on vajalik selleks, et puudutatud isikud saaks juhul, kui nende õigusi on rikutud, kasutada õiguskaitsevahendeid, mis on sõnaselgelt ette nähtud direktiivi 2002/58 artikli 15 lõikes 2, tõlgendatuna koostoimes direktiivi 95/46 artikliga 22“.

31. Kolmas Euroopa Liidu õiguse tõlgendamisega seotud probleem tekib seoses küsimusega, kas 12. juuli 2002. aasta direktiivi tuleb Euroopa Liidu põhiõiguste hartat arvestades tõlgendada nii, et selle kohaselt on ühendusandmete kogumise menetluse õiguspärasuse eelduseks igal juhul see, et asjassepuutuvat isikut informeeritakse, kui see informeerimine pädevate ametiasutuste poolt läbi viidavat uurimist enam kahjustada ei saa, või saab selliseid menetlusi õiguspärasena käsitada, võttes arvesse kõiki teisi [lk 14] olemasolevaid menetluslikke tagatisi, kuivõrd nende kaudu on kaabeõigus tõhusalt tagatud.

32. Punktides 25–31 sõnastatud kolm küsimust on Conseil d'État'le (Prantsusmaa kõrgeima halduskohtuna tegutsev riiginõukogu) nelja vaidlustatud dekree di peale esitatud kaebuste lahendamise seisukohast otsustava tähtsusega, kuna need dekreedid on vastu võetud sisejulgeolekuseadustiku artiklite L. 851.1 kuni L. 851-4 rakendamiseks. Nagu öeldud, puudutavad need mitmeid Euroopa Liidu õiguse tõlgendamisega seotud tõsisid raskusi. Seetõttu tuleb Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 267 alusel pöörduda Euroopa Liidu kohtu poole ning peatada vastavas osas menetlus kuni Euroopa Kohtu otsuse tegemiseni, jättes lahendamata vastustaja poolt esitatud vastuväited, mis puudutavad asja läbivaatamist takistavate asjaolude esinemist, ja kaebuse esitanud ühenduste kaebused ning jätta ülejäänud osas nende nõuded rahuldamata.

OTSUSTAB:

Artikkel 1: Jätta kaebused rahuldamata osas, milles nendega vaidlustatakse 28. septembri 2015. aasta dekreet nr 2015-1185, 1. oktoobri 2015. aasta dekreet nr 2015-1211, 11. detsembri 2015. aasta dekreet nr 2015-1639 ja 29. jaanuari 2016. aasta dekreet nr 2016-67 osas, milles nendega rakendatakse sisejulgeolekuseadustiku artiklite L. 851-5 ja L. 851-6 ning VIII raamatu V jaotise II, III ja IV peatükki sätteid.

Artikkel 2: Peatada kaebajateks olevate ühenduste kaebuste menetlus selles osas kuni järgmiste küsimuste kohta Euroopa Kohtu otsuse tegemiseni:

1° Kas elektrooniliste sideteenuste pakkujatele seda lubavate 12. juuli 2002. aasta direktiivi artikli 15 lõike 1 sätete alusel pandud andmete üldise ja vahet tegemata säilitamise kohustust tuleks olukorras, mida iseloomustavad tõsised ja pidevad

ohud riigi julgeolekule, mis seisnevad eeskätt terrorismiohus, käsitada riivena, mis on põhjendatud Euroopa Liidu põhiõiguste harta artikliga 6 tagatud õigusega turvalisusele ja riigi julgeoleku kaitsmise vajadusega, mille eest vastutavad Euroopa Liidu lepingu artikli 4 kohaselt ainult liikmesriigid?

2° Kas 12. juuli 2002. aasta direktiivi tuleb Euroopa Liidu põhiõiguste hartat arvestades tõlgendada nii, et selle kohaselt on lubatud sellised seadusandlikud meetmed nagu kindlaksmääratud isikute kohta liiklus- ja asukohaandmete kogumine reaajas, mis puudutavad küll elektrooniliste sideteenuste osutajate õigusi ja kohustusi, ent millega ei panda neile siiski spetsiaalset kohustust oma andmete säilitamiseks?

3° Kas 12. juuli 2002. aasta direktiivi tuleb Euroopa Liidu põhiõiguste hartat arvestades tõlgendada nii, et selle kohaselt on ühendusandmete kogumise menetluse õiguspärasuse eelduseks igal juhul see, et asjasse puutuvat isikut informeeritakse, kui see informeerimine pädevate ametiasutuste poolt läbi viidavat uurimist enam kahjustada ei saa, või saab selliseid menetlusi käsitada õiguspärastena, võttes arvesse kõiki teisi olemasolevaid menetluslikke tagatise, kuna need tagavad tõhusalt kaebeõiguse? **[lk 15]**

Artikkel 3: [...] **[lk 16]**

[...]